

ДАНАИЛ НЕСТОРОВ ФРЧКОСКИ - ПОСЛЕДНИОТ ГАЛИЧКИ ЗОГРАФ

Во некои записи е забележано дека резбарскиот-фрескописниот и зографскиот занает мијачките мајстори го научиле и го пренеле во Македонија од венецијанските мајстори. Но, во некои постари записи се тврди дека најстарата заедничка претходница на Мијачката уметничка школа се ликот и делото на Алекс-Мијак Соколица, ученик на славниот вајар и сликар Микеланџело Буонароти. Тој ја изработил и сликата "Страшниот суд", која денес се наоѓа во Лувр-Париз. Според истата група извори, мијачката резба е постара од византиската, а доказ за тоа е некогашната ранохристијанска ротанда во Коњух кај Страцин, каде остатоците од столбовите-скулптурите од иконостасот, по композиција, стил и по модулацијата на пластичната орнаментика (иако се во камен), се слични-исти со препознатливата мијачка резба, слика на дрвен столб, односно дрвена пластика пренесена на камен.

Мијачките резбари, главно, го практикувале барокниот стил на резбарење, а стилот на иконопиството е многу постар од рановизантскиот, со елементи од поновите стилови, особено во профаното сликарство. Тие работеле и во Егејскиот дел на Македонија, поточно зографисувале и резбареле и на Света Гора, во манастирот "Зограф", познат по монашкото училиште со кое раководеле: Хаџи Партеније-Зографски, еден од нај-

јачијата, па и Македонија. Презимето Фрчковци потекнува од нивниот занает, од најупотребуваната алатка фрча-четка (турски збор одомакетинет во Галичник и во Мијачијата), фрчкари, фрчкари, фрчковци. Презимето опстанало во оваа фамилија и до денес.

Блаже Фрчковски го пренел занаетот на синот Негрија, кој ѝ дал печат на т.н. "Фрчковска резбарска школа" во Македонија, специфична по стилот во однос на другите од овие простори. Фрчкарот Негрија е првото зографско резбарско име од овој род, од крајот на XVIII и почетокот на XIX век. Од Негрија зографството се пренело на неговите синови: Макарије, Трајан и Гурчин, од кои го наследиле нивните деца: од Макарије - Серафим, Исај, Кузман и Ристе; од Гурчин - Михаил, Теофил и Пане; од Трајан - Нестор и Ефимија; од Ристе - Епифаније, Дамјан и Апостол; од Кузман - Макарије и Јанко; од Нестор - Данаил и Негрија Фрчковски. Улогата и влијанието на оваа галичка уметничка тајфа се забележу-

ДАНАИЛ НЕСТОРОВ ФРЧКОСКИ

НАЦИОНАЛНАТА СА ОЛИЦЕТВОРЕНА ВО

■ Пишува: Мелетије БРКОВСКИ, МИЈАК

школуваните Македонци во тоа време, прв македонски владика, архимандрит и преродбеник од Галичник; Анатолиј Зографски, мијачки преродбеник, архимандрит, владика од Лазарополе.

Може да се констатира дека галичкиот род Фрчковци се основоположници на оваа македонска уметност, и со тоа нашето духовно творештво го внесуваат во средиштето на европската и на светската духовна цивилизација. Според некои сознанија, тие го работеле овој занает многу пред XVIII век. Родоначалник е Блаже Фрчковски, кој прв почнал да се занимава со копаничарство-резбарство во Ми-

ваат и по тоа што кај мајсторот Макарије калфа бил и еден друг познат и признат Мијак, копаничар-резбар Петре Филиповски-Гарката од Гари, кој подоцна формирал своја копаничарска тајфа со брат му Марко.

Данаил Несторов Фрчковски е последниот галички зограф, син на Нестор, внук на Трајан, големите зографи од "Фрчковската зографска школа". Авторот Миличевиќ во книгата "Во татковината на нашите копаничари и зографи", разговарајќи со Данаил Фрчковски, запишал:

"Уште во младите години работев со брат ми Негрија, кој беше многу надарен, по-

Кај Мијаците во Македонија зографството-фрескосликарството и резбата се народен израз за севкупната уметност, која се практикувала и како занает. Главно, изработувале крстови, владички столови, иконостаси, разни црковни, манастирски градби, украсни детали, работеле во т.н. профана уметност.

надарен и од мене во зографскиот занает, за жал, почина многу млад. Всушност, Негрија се отрул од невнимание, со оловен оксид со бела боја, која татко му и брат му ја употребувале во секојдневната работа, умрел на неполна 21 година".

Кај татко му Данаил прво почнал да учи цртање, кое никогаш не го оставил, ниту кога

почнал да оди на училиште, а ниту кога се зафатил со главното занимање-резбарството. Останувајќи само со еден син, по Руско-турската војна, тие заминале за Егејскиот дел на Македонија, во Грција која, по поразот на Отоманската империја, како христијанска земја се проширила, за да заработат некоја пара, но и од чесна и искрена желба да ги украсат

РОДОСЛОВИЕТО НА ФРЧКОВЦИ ОД ГАЛИЧНИК

и тамошните цркви и манастири. Прво работеле во Солун, а потоа во Лариса, Серез и во Драма.

Данаил се сеќавал како им зборувал татко им кога ги учел: "Или работете како луѓе или умрете, од друго немате од што да живеете". Потоа заминале на работа во Романија и останале 6 години. Неочекувано романските власти ги протерале и им забраниле да работат. Но, тамошното свештенство настојувало да ги задржи за да ги завршат почнатите работи на црквите и ма-

"татковината" и останува во неа.

"Од мене нема побогат човек на овој свет. Откако сум создаден се качував по сидови, скелиња високи 15 и 16 метри, па еве жив и здрав сум. Синовите Лазар и Никола ми пораснаа. Внучите пристигнуваат..." "...А кога еден од идните денови ангелот чувар ќе зачука на фрчкарот Јанко - син на Кузман, а внук на големиот зограф Макарије, и на фрчкарот Данаил - син на Нестор, правнук на Негрија, тогаш и ко-

сторите криеја многу работи од калфите и чираците, дури некои бои носеа во џебовите... Ми се случуваше заедно со мојата тајфа да работам по 14 и по 16 часа на ден, непрекинато стоејќи на високото скеле од 15 и 16 метри..."

Во книгата "Зографот Данаил Несторов Фрчкоски" од Дивна Богоева пишува:

"Таа 1941 година, Втората светска војна, која веќе беснееше во Европа, го зафати и Кралството Југославија. Веднаш по нејзиното окупирање од фашистичка Германија и Хитлер, Југославија беше распарчена меѓу Германија, Италија, Бугарија и Унгари-

двовластие: италијанско и големоалбанско, и двете фашистички. Во една таква хаотична ситуација се најдоа и семејството на Данаил Фрчкоски, како и многу други семејства од спомнатите градови и населени места во Западна Македонија, што предизвика масовно иселување од овие краеве. Ноќе, со коњи, коњски коли, пеш, тие можеа да го понесат само најнужното. Доаѓаа во другите окупирани делови на Македонија, но со бугарски фашисти, најмногу во Скопје. Сè друго од имотот на овие бегалци беше оставено на нивните стари огниш-

ФРЧКОСКИТЕ ЗОГРАФИ СО СЕМЕЈСТВОТА

МОБИТНОСТ ДЕЛАТА НА ТАЈФИТЕ

настирите, па ги криеле од властите така што ги пренесувале преку Дунав во Бугарија и ги враќале назад. Во 1895 година заминале за Бугарија, но Нестор набрзо се вратил во Галичник, задоволен од исполнетите амбиции и аманети на големата фамилија. Данаил останал во Бугарија до 1912 година, а потоа преминал во Србија и по неколку години се вратил во Македонија. И натаму го повикувале на работа во туѓина, но тој не можел веќе да се дели од фамилијата, од Галичник, од својата земја. Го поканиле и од Америка за да ги фрескусува тамошните православни цркви, но одбил одговарајќи дека не сака да оди преку океанот, дека си ја сака

нечно зографско-резбарскиот занает ќе угасне во Галичник..."

Според негово кажување, само во Тетово (на храмот "Св. Кирил и Методиј"), Тетовско и Гостивар (во новата "Св. Богородица"), Гостиварско работел во 36 цркви и манастири, кои ги оживеал со нови ликови-светци, како и на чаирската црква во Скопје.

За тешките услови во кои работеле, тој вели: "Тогаш боите се приготвуваа на рака, се трлаа (триеја) разни камчиња во различна боја, едно со друго, кои се собираа од реката Радика, а сè тоа на мермер..., а сега е многу лесно, сè е на готово, оди купи готова боја и работи. Плус тоа, тогаш и мај-

ја, како и меѓу квислингшката Влада на малата Албанија, која инаку беше окупирана од Италија. Од таа распарченост на Југославија не беше поштедена ниту Македонија иако како земја и нејзиниот народ не беа признати ниту во Кралството Југославија, но сетика тие и таа постоеја. Хитлер затоа сега и таква Македонија ја раздроби уште повеќе, задоволувајќи ги апетитите и претензиите на своите воени сојузници и квислинзи. Западниот дел на Македонија, овде и Мијачијата, Хитлер ѝ го подари на фашистичка Италија. Во новосоздадената ситуација, во Западниот дел на Македонија, во градовите Тетово, Гостивар, Кичево, Дебар, Струга, и сите околни места, па и Мијачијата - Галичник, настана хаос,

та и на грабежот на насилниците. Таков беше случајот и со зографот Данаил Фрчкоски и неговото семејство. Во тој период, ние двајцата, Ратко (брат на академикот Ксенте Богоев) и Јас (Дивна, негова сопруга), како политички активисти, членови на КПЈ и борци за национална слобода на Македонија, го проучувавме македонското прашање. Разговорите со дедо Данаил ни беа еден вид поткрепување и барање континуитет на нашата борба, за потврдување на нашата национална индивидуалност и самобитност. Особено сакавме да ги наоѓаме и да ги откриваме нашите национални богатства и вредности, какви биле и до каде се простирале, за да можеме во политичката активност и општествена работа да бидеме што е можно појасни и покатегорични, за што имавме помош од дедо Данаил".